

Maria Zdzitowiecka, Zdzisław Bieniecki, Klemens Koczorowski

Przegląd zagranicznych czasopism konserwatorskich

Ochrona Zabytków 16/4 (63), 75-80

1963

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

PRZEGLĄD ZAGRANICZNYCH CZASOPISM KONSERWATORSKICH

LES MONUMENTS HISTORIQUES DE LA FRANCE (kwartalnik). Wyd. La Caisse Nationale des Monuments Historiques, Paris. Roczник 1962 (Nowa Seria, t. VIII).

Zeszyt 1 (styczeń—marzec), s. 48, ilustracje.

M. de Boüard, Le château de Caen. Le donjon. (Zamek w Caen. Donjon). Krótki zarys historii budowlanej zamku (początek po poł. XI w.) ze szczegółową charakterystyką wielkiego donjonu wzniesionego ok. 1132 r. oraz zabudowań otaczających, przekształcanych i rozbudowywanych do końca XIV w., poważnie zniszczonych w czasach Wielkiej Rewolucji i w XIX w. Omówienie oparte na przekazach źródłowych i analizie wyników wykopalisk i prac porządkowych prowadzonych 1956—1961 r.

J. Merlet, Fouilles, aménagements, restauration. (Wykopaliska, zagospodarowanie, restauracja). Omówienie problemów związanych z konserwacją głównych zachowanych elementów zamku w Caen: „salle de l'Échiquier” (Dom Skarbnika z XII w. — rekonstrukcja otwartej więzby oraz pokrycia dachowego), kaplicy św. Jerzego i Domu Zarządcy (obecnie Muzeum Normandii). Sprawozdanie z prac ziemnych, które uczytelniły fosę, donjon i mury obwodowe zamku. Ogólna koncepcja plastyczna i konserwatorska uporządkowania zespołu zamkowego.

J. Lauffray, La conservation, la restauration et la présentation des pavements de mosaïques. Note à l'occasion de récentes découvertes en Aquitaine. (Konserwacja, restauracja i ekspozycja posadzek mozaikowych. Notatka z okazji niedawnych odkryć w Akwitaniu). W związku z szeregiem nowych znale-

zisk we Francji autor przypomina zasady struktury i techniki mozaiki antycznej, omawia warunki konieczne dla konserwacji obiektu w miejscu znalezienia i podstawowe zabiegi zabezpieczające; następnie, w oparciu o doświadczenia francuskie, włoskie i niemieckie, podaje metody restauracji mozaik: dokumentacja, zabezpieczenie powierzchni, odcinanie i zdjęcie z dawnego podłoża, wybór nowego (najczęściej: cement i nowe podłoża z żywic syntetycznych) i przenoszenie, oczyszczanie i konserwacja powierzchni, zasady estetyczne i techniczne uzupełniania ubytków. Zagadnienia ekspozycji mozaik we właściwym otoczeniu architektonicznym i w muzeach.

J. Taralon, Le trésor d'Évron. (Skarb z Évron). Opis przedmiotów ze skarbcza dawnego opactwa benedyktyńskiego w Évron. Zasadnicza część artykułu poświęcona jest analizie stylistycznej i technicznej rzeźby „Madonny z kwiatem głogu”, datowanej na ok. 1200 (drewno polichromowane, szaty i korona z blachy srebrnej z kamieniami szlachetnymi i emalią). Sprawozdanie z konserwacji, która ukazała pierwotny wygląd tego wybitnego dzieła snycerki i złotnictwa.

F. Sorlin, Législation. Arrêt de la cour de Nîmes en matière de protection d'un site. (Prawodawstwo Wyrok sądu z Nîmes w sprawie ochrony miejscowości). Sprawa sądowa wytoczona przez państwo przeciwko prywatnemu przedsiębiorcy, który eksploatując kamieniołom naraził na niebezpieczeństwo obiekt sklasyfikowany — ruiny zamku w Crussol. Wyrok sądu apelacyjnego w Nîmes zamieszczony w całości jako ilustracja działania prawodawstwa francuskiego w obronie zabytków.

Kronika

Nominacje. Odznaczenia honorowe.

Lista zabytków nieruchomych sklasyfikowanych jako pomniki historyczne w ciągu r. 1961, z szczegółową charakterystyką zamków w Cerisy-la-Salle i w Bouges.

Zeszyt 2/3 (kwiecień—wrzesień), s. 138, ilustracje.

Tytuł zeszytu: Les Monuments Historiques au service des orgues de France. (Zeszyt poświęcony zabytkowym organom francuskim).

J. Verrier, Avant-propos. (Przedmowa). Zarys historyczny opieki nad organami zabytkowymi we Francji.

N. Dufourcq, Le Service des Monuments Historiques et les orgues de France. Méthode et doctrine. (Służba Pomników Historycznych wobec organów we Francji. Metoda i doktryna). Zagadnienia administracyjne i techniczne opieki nad organami zabytkowymi z punktu widzenia użytkowników i Służby Pomników Historycznych. Zasady konserwatorskie stosowane w działalności Komisji Organów powstałej w 1933. Historyczny rozwój instrumentu i charakterystyka francuskiego materiału zabytkowego.

J. Krug-Basse, Les modalités de réalisation des travaux d'orgues des Monuments Historiques. (Sposoby realizacji prac przy organach Służby Pomników Historycznych). Przedstawienie procesu realizacyjnego konserwacji organów według schematu postępowania ustalonego przez Dyрекcję Pomników Historycznych.

J. Verrier, Un exemple: Saint-Benoît-sur-Loire. (Przykład: Saint-Benoît-sur-Loire). Sprawozdanie z prac przy wykonaniu nowego projektu organowego harmonizu-

jącego z architekturą romańskiego opactwa, w miejsce dawnych organów przeniesionych 1822 do katedry w Orleanie.

Pozostałą część zeszytu zajmują relacje z prac konserwatorskich prowadzonych w latach trzydziestych XX w. i po II wojnie światowej przy zabytkowych organach ze szczególnym uwzględnieniem strony muzycznej i zagadnień instrumentalnych.

I. Organy wielkich budowli i rezydencji narodowych.

Kaplica pałacu w Wersalu (N. Dufourcq). Zagadnienie konserwacji organów w formie stworzonej przez A. Cavaillé-Coll w 1873 albo rekonstrukcji pierwotnego instrumentu Roberta Clicquot, wraz z projektem. Zdecydowano przeprowadzenie rekonstrukcji obiektu według stanu z początku XVIII w. jako instrumentu muzealnego dla interpretacji muzyki dawnej.

Katedra w Reims (N. Dufourcq). Zbudowanie nowego instrumentu z włączeniem zachowanych elementów z XVII i XVIII w., odsonięcie gotyckich partii prospektu z 1484 obok snycerki wykonanej w 1647.

Kaplica Hôtel des Invalides w Paryżu (B. Gavoty). Konserwacja instrumentu skonstruowanego 1679—1687 przez A. Thierry wraz z projektem projektowanym zapewne przez J.-H. Mansarta, wykonanym przez G. Pillon.

Kaplica św. Ludwika w Szkole Wojskowej w La Flèche (N. Dufourcq). Konserwacja organów datowanych 1635—1640, wraz z polichromowanym projektem fundowanym zapewne przez Ludwika XIII.

II. Organy katedr.

Angers (G. Litaize). Arras (N. Dufourcq). Projekt i wykonanie nowych organów. Auch (N. Dufourcq). Historia i opis konserwacji instrumentu wykonanego w 1693 przez Jean de Joyeuse. Zagadnienie choroby trądowej stopów metalowych użytych do piszczałek. Bayonne (A. Marchal). Bourges (F. Raugel). Chambéry (N. Dufourcq). Dijon (F. Raugel). Emburn (A. Cellier). Le Mans (N. Dufourcq). Historia, opis i konserwacja organów skonstruowanych przez Pierre Bert, z projektem

projektu Symon de Hayeneufve ok. 1528. Limoges (N. Dufourcq). Narbonne (A. Cellier). Notre-Dame de Paris (P. Cochereau). Le Puy (N. Dufourcq). Soissons (N. Dufourcq). Budowa nowych organów w miejsce XVII-wiecznych, zniszczonych w 1918. Strasbourg (F. Raugel). Konserwacja prospektu gotyckiego zbudowanego w 1489 przez Fryderyka Krebs z Anspach oraz instrumentu konstrukcji A. Silbermanna z 1714—1716. Verdun (P. Pilet). Versailles (A. Alain).

III. Organy kościołów paryskich.

Saint-Étienne-du-Mont (M. Duruflé). Saint-Merry (N. Dufourcq). Oratorium Louvre'u (N. Dufourcq).

IV. Organy kościołów prowincji francuskiej.

Notre-Dame w Caudebec-en-Caux (F. Raugel). Rekonstrukcja instrumentu z 1738 w zachowanym prospekcie renesansowym z 1542—1543. Saint-Rémy w Dieppe (N. Dufourcq). Prats-de-Mollo w Pirenejach wschodnich (A. Cellier).

N. Dufourcq, Epilogue et perspectives d'avenir. (Zakończenie i perspektywy przyszłości). Postulaty opieki konserwatorskiej nad organami zabytkowymi oraz program klasyfikacji, restauracji i rekonstrukcji ze wskazaniem zasługujących na to obiektów.

Zeszyt 4 (październik—grudzień), s. 59, ilustracje.

J. Verrier, Paul Léon Wspomnienie pośmiertne. Krótkie omówienie działalności P. Léon na polu ochrony zabytków architektury od początków 1903 r., łącznie z podstawami teoretycznymi (stosunek do dzieła Viollet-le-Duca, wytyczenie zasad postępowania konserwatorskiego Służby Pomników Historycznych) i czynnościami organizacyjno-administracyjnymi (przygotowanie ustawy o ochronie zabytków z 1913 r., kierownictwo Służby Pomników Historycznych w okresie odbudowy zniszczeń spowodowanych przez I wojnę światową).

Y.-M. Froidevaux, Le château de Puyguilhem. (Zamek w Puyguilhem). Studium poświęcone historii, architekturze, dekoracji kamieniarskiej, analizie materiału i konstrukcji gotycko-renesansowego zameczku zbudowanego w 1 poł.

wie XVI w. dla Mondot de Lamarthonie, dworzanina Franciszka I. Po przejściu na własność państwa w 1938 r. podjęto prace zabezpieczające i rekonstrukcję obiektu trwającą ponad 20 lat. Sprawozdanie z prac, które usunęły zniekształcające zmiany z XVIII i XIX w. i przywróciły pierwotny wygląd elewacji i wnętrza (rekonstrukcja detali), z uwzględnieniem problemów materiałowych i technicznych. Założenie ogrodowe nowe w duchu rozwiązań XVI-wiecznych.

J. Taralon, Le Colloque International d'Erfurt et la sauvegarde des vitraux anciens. (Międzynarodowa Konferencja w Erfurcie i problemy ratowania witraży zabytkowych). Podsumowanie wyników posiedzenia delegatów 10 krajów. Sprawa publikacji „Corpus Vitrearum Medii Aevi”. Wymiana doświadczeń w dziedzinie badań nad technikami witrażownictwa i metodami konserwacji. Utworzenie Komitetu Technicznego w celu programowego organizowania badań międzynarodowych. Uwagi analityczne na temat demonstrowanych witraży, ich zniszczeń (szkło, malarstwo, ołów) i restauracji, z przytoczeniem dyskusji i porównaniem z pracami we Francji. Postulat utworzenia narodowego komitetu technicznego do spraw witrażownictwa.

Kronika

Nekrologi. Nominacje. Odznaczenia honorowe.

Klasyfikacja Pomników Historycznych (zamek w Saint-Marcel-de-Félines).

Maria Zdzitowiecka

PAMÁTKOVÁ PĚČE (Orgán československé památkové péče). Ukazuje się 10 razy w roku. Rocznik 22 — 1962. 304 str., ilustracje.

Zeszyt 1, s. 1—32.

Fr. Teper, O aktualnych zagadnieniach państwowej ochrony zabytków

J. Doubnerová, O oświatowej funkcji zabytków.

B. Štorm, Konserwacja pokrycia dachowego na obiektach zabytkowych. Autor omawia poszczególne rodzaje pokrycia pochodzenia naturalnego i sztucznego, zakres ich stosowania, konserwację, wymianę

i ewentualną zamianę na materiał trwalszy i dostępniejszy.

J. Pavel, UNESCO a międzynarodowa ochrona zabytków.

Kronika: B. Zemenová, O działalności Głównej Komisji Państwowej Ochrony Zabytków. J. Pavel, Rada Naukowa Państwowego Instytutu Ochrony Zabytków i Ochrony Przyrody — sprawozdanie z działalności (sekcja Ochrony Zabytków). I. Šperling — A. Lóula, Ochrona zabytków w stołecznym mieście Pradze. M. Kliský, Z obrad konserwatorów zabytków okręgu zachodniosłowackiego w Nitrze. J. Vondra, Ochrona zabytków przemysłowych w NRD.

Recenzje: P. Korčák: V. Vinter „Zivý odkaz minulosti” Praha 1961, J. Langr: J. Herout „Staleti kolem nás” Praha 1961. H. Rokytá, Indeks publikacji o zabytkach przyrody i kultury w Czechach — obejmuje ca 190 tytułów.

Zeszyt 2, str. 33—64.

V. Vinter, Ocena zabytków kultury — Kluczowe zagadnienie teorii i praktyki ochrony zabytków. Funkcje i wartość zabytków kultury zdefiniowane na bazie materializmu historycznego i dialektycznego jako element pomocniczy dla przeprowadzenia prawidłowej oceny zabytku kultury i sprawowania nad nim ochrony.

M. Nováková, Ludowa architektura w socjalistycznej wsi. Przemiany społeczne i ekonomiczne wsi stały się przyczyną zaniku twórczości ludowej w dziedzinie budownictwa. Autorka dając krótki zarys typów tego budownictwa postuluje intensywne użytkowanie zachowanych obiektów przez dostosowanie ich do pełnienia nowych funkcji.

J. Fusek — E. Šimáček, Restauracja gobelinów z punktu widzenia trwałości barw na działanie światła. Działanie światła powoduje odbarwienie osnowy gobelinu i — w różnym stopniu — użytych barwników, a tym samym ogólną zmianę kolorytu. Autorzy omawiają metody badania stopnia odbarwienia tkanin oraz wskazują na grupę barwników metalo-kompleksowych 1:2 jako najlepiej spełniających warunki stawiane przez konserwatorów tkanin.

Wolna trybuna. J. Kroha odpowiada na ankietę „Co sądzicie o ochronie zabytków w dobie obec-

nej i w społeczeństwie socjalistycznym”.

Kronika: V. Nejedlá, Bohumil Hypšman (posłowie). M. Hamšík, Konferencja I. I. C. w Rzymie. L. Losos, Sprawozdanie I. C. O. M. o stosowaniu nowych materiałów w technologii konserwatorskiej. J. Herout, Galeria starej Pragi oczyma jutra. J. Beneš, Muzeum w Gottwaldowie (wystawa z okazji 40-lecia KPCz.).

Recenzje: P. Korčák: J. Pavel, Praha, město uměleckých památek, Praha 1960.

Zeszyt 3, s. 65—96.

J. Kroha, Historyczna spuścizna architektury miejskiej w socjalizmie i perspektywie komunizmu. Autor stwierdza, że obecne nowe budownictwo skomplikowane jest zadaniem sprostania w przyszłości potrzebom społeczeństwa komunistycznego, co odnosi się także do i tak już złożonej problematyki odbudowy i rekonstrukcji historycznych ośrodków miejskich.

A. Bartušek, Pierwszy etap odbudowy zamku w Trzebicach w latach 1957—1961.

O. Pechová, O konserwacji malowideł C. D. Asama na Białej Górze. Niewielka powierzchnia kopuły kościoła odpustowego otrzymała wystrój malarski w 1728 r. Jest to kompozycja przedstawiająca na czaszy kopuły alegorię zwycięstwa Kościoła w wojnie 30-letniej; centralna postać Madonny Karmiącej znajduje się na powierzchni latarni. Restauracja polegała na usunięciu wieloletniej warstwy brudu i naniesionej w latach pięćdziesiątych ub. wieku emulsji żywicznej, przy jednoczesnym zachowaniu charakterystycznej faktury malowidła.

A. Hejna, Odkrycie przystani rzecznej w Czerwieni nad Wełtawą. Pierwszy etap badań archeologicznych w 1960 r. ukazał szczątki zespołu dwóch budowli z 2 fazy budownictwa średniowiecznego (z 1 poł. XIII w., zniszczonego częściowo przez pożar na pocz. XIV w.). Mniejsza budowla, przypuszczalnie wieżowa, cała wzgl. częściowo z muru kamiennego mogła być strażnicą, bądź też dzwonnica. Budowla prostokątna większa z drewna i gliny na podmurówce kamiennej posiadała dwie bramy od strony rzeki. Stwierdzono w niej pozostałości pię-

ciu palenisk. Przypuszczalnie była ona schroniskiem żeglarzy.

A. Hejna, Archeologiczne badania na obszarze dawnego klasztoru i siedziby Braci Czeskich w m. Mladá Boleslav.

Recenzje: J. Herout: Ochrona zabytków, praca zbiorowa Klubu Starej Pragi — rok 1961, Praha.

Zeszyt 4, s. 97—128.

D. Líbal — E. Stach, Badanie historycznych dzielnic Pragi. Omówienie rozwoju metod badawczych na przestrzeni okresu powojennego. Obecnie stosuje się system kompleksowych badań architektoniczno-techniczno-historycznych, które ujawniły szereg nieznanych obiektów z okresu romańskiego i wczesnogotyckiego oraz wyjaśniły dawną niweletę miasta jak i określiły zasięg Pragi gotyckiej wieku XIII. Stanowią one podstawę dla przyszłej sanacji i rekonstrukcji miasta.

J. Sokol, Ruiny budowli zabytkowych, ich ochrona i konserwacja. Stan obiektu oraz jego funkcja warunkuje zakres prac konserwatorskich. Autor omawia poszczególne ich rodzaje od utrzymania stanu istniejącego, poprzez uzupełnienia murów, stropów i częściowe zadanie aż do pełnej rekonstrukcji włącznie.

M. Lejsková — Matyášová, Zagadnienie pierwowzorów renesansowego malarstwa w bechyńskim zamku.

L. Losos, Konserwacja drewna w architekturze ludowej. Metody konserwacji i zabezpieczenia drewna przed szkodliwymi czynnikami w warunkach naturalnego i sztucznego (skansen) środowiska obiektu. Autor wskazuje na konieczność ciągłej obserwacji i kontroli obiektów po konserwacji.

Kronika: Fr. Petas, Dni konsultacyjne ochrony zabytków. J. Kubeš, Ludowy uniwersytet państwowej ochrony zabytków w północno-czeskim okręgu. Czterosemestrowy cykl wykładów (1962—3) dla zawodowych i społecznych pracowników służby konserwatorskiej, obejmujący zagadnienia z zakresu m. in. historii powszechnej, historii sztuki, ekonomii, prawa, architektury i spisu zabytków. M. Lejsková — Matyášová, Willenberga szkic zamku w Pardubicach.

Recenzje: V. Vinter, Co zawiera czasopismo polskiej ochrony zabytków. Omówienie roczników 1959, 1960 i 1961 „Ochrony Zabytków”. J. Beneš, Ochrona zabytków w XII roczniku czasopisma „Museum”. O. Pechová, B. Grimshitz: Johann Lucas von Hildebrandt, Wiedeń — Monachium 1959.

Zeszyt 5, s. 129—160.

A. Kubíček, Božena Němcová a ochrona zabytków.

J. Herout, Nowe dane do historii Pardubic z czasów rodu Pernstejnów. Streszczenie w jęz. niemieckim. Ostatnio przeprowadzone prace renowacyjne ujawniły występowanie attyk nad pochodzącymi z I okresu pernstejnowskiego jednopiętrowymi kamieniczkami. Attyki te po drugim pożarze (1538 r.) zostały włączone do nadbudowanego drugiego piętra, którego okna otrzymały wystrój terrakotowy.

M. Nováková, Sztramberk jako rezerwat zabytkowy. Streszczenie w jęz. niemieckim. O wyjątkowym charakterze zabytkowym miasta zadecydowało występowanie 3 zasadniczych typów budownictwa: feudalnego (zamek i obwarowania), mieszczańskiego (zabudowa śródmieścia) i ludowego (przedmieście) składającego się z kompleksu budynków zrębowych typu domu karpackiego.

V. Nejedlá, O dziele Josefa Plečnika. Streszczenie w jęz. rosyjskim.

J. Muk ml., Zaginął zabytek.

Kronika: V. Vinter, Dobry przykład.

Recenzje: J. Beneš, O reaktywowaniu etnograficznego muzeum w Brnie. E. Šamánková, Dzieśięć lat ochrony zabytków w NRD.

Zeszyt 6, str. 161—192.

Narodowe zabytki kultury i dalszy rozwój ochrony zabytków — dwie doniosłe Uchwały Rządu.

Fr. Teper, Ogólnopaństwowy aktyw państwowej ochrony zabytków.

E. Šamánková, J. Vondra, Szacowanie zabytków w okręgu jicińskim dla celów państwowego rejestru zabytków.

K. Reichertová, Odkrycie i badania bazyliki romańskiej na obszarze zamku w Litomyślu. Streszczenie w jęz. francuskim. Badania dokonane w 1960 r. ujawniły zarys bazyliki 3-nawowej, 5-prześłowej,

trójabsydowej z parą wież zachodnich. Wym. ca 12 m na 40 m Portal zachodni uskokowy z półkolumnkami o bazach ze szponami.

L. Loubal, O działalności miejscowych komisji ochrony zabytków.

M. Farka, Odbudowa Drezna. Streszczenie w jęz. niemieckim.

Wolna trybuna: Czytelnicy piszą o „Památková péče”.

Recenzje: J. Herout: Emanuel Hruška, Vývoj stavby miest, Bratislava 1961 r.

Zeszyt 7, s. 193—220.

O. Schütz, O współpracy służby konserwatorskiej z młodzieżą okręgu Chrudim.

M. Kusý, Wykorzystanie historycznego centrum w odniesieniu do organizmu miejskiego.

Z. Lauda, Odkrycie obiektów zabytkowych przy przeprowadzaniu inwentaryzacji zabytków nieruchomości.

D. Libal — J. Vajdiš, Pałac Lažanský na praskim Starym Mieście.

E. Matějková, Problematyka miejskiego rezerwatu zabytkowego w Kutnej Górze.

Kronika: J. Špinka, Organizacja prac przy sporządzaniu państwowego rejestru zabytków nieruchomości we wschodnioczeskim okręgu. J. Pavel, Naukowa Konferencja Wydziału Budownictwa Czechosłowackiej Politechniki w Pradze 1962 r. J. Pavel, Przygotowanie włoskiej karty o sanacji i ochronie miejskich centrów historycznych.

Recenzje: J. Majer, Wystawa zabytków przemysłowych wyżyny czeskomorawskiej w Narodowym Muzeum Techniki w Pradze.

Zeszyt 8, s. 221—244.

Fr. Markus, Pomniki historii rewolucji we wschodniej Słowacji.

K. Štěpánek, O problematyce ochrony zabytków w okręgu środkowoczeskim.

A. Pospíšilová, O pewnych formach propagowania problematyki zabytkowej w rezerwach miejskich.

J. Jedlička, O ekonomii remontów obiektów zabytkowych w rezerwacie miejskim w Litomierzach.

E. Matějková, O pracach konserwatorskich i użytkowaniu kutnogórskiego zameczka.

Recenzje: J. Herout: Architektura w narodowej czeskiej spuściźnie. Praca zbiorowa, 1961 r. J. Herout: D. Libal — L. Reml, Polička, Praha 1961. L. Losos, Konserwacja drewna w Polsce (F. Krzysik i M. Waltherowa, Grzyby atakujące drewno budowli zabytkowych oraz środki zaradcze na przykładzie kościoła w Dębnie, „Ochrona Zabytków” zeszyt 3/4, Warszawa 1961). L. Losos, Polski przyczynek do problemu hydrofobizacji murów (W. Domasłowski, Badania nad hydrofobizacją murów ceglanych „Ochrona Zabytków”, zeszyt 3/4, Warszawa 1961). J. Beneš, Ochrona zabytków w czasopiśmie „Museum”, rocznik 1961.

Zeszyt 9—10, s. 245—304.

J. Doubnerová, Niektóre zagadnienia dotyczące wykonania uchwały rządowej o ochronie zabytków.

J. Petřů, O problemach budowli ochronnych nad zabytkami archeologicznymi. Omówienie ochrony znalezisk archeologicznych stałych z okresu państwa wielkomorawskiego na przykładach, wzniesionych w latach pięćdziesiątych, budowli ochronnych na terenie Starego Miasta k. Uherského Hradiště i Mikulčyc. Autor postuluje kompleksowe rozwiązanie konserwacji tych obiektów, przy maksymalnym zachowaniu substancji zabytkowej i uwzględnieniu pierwotnego historycznego i naturalnego środowiska. Dobór metod konserwacyjnych uzależniony jest typem znaleziska, przy czym budowle ochronne powinny się stać jedynie w wyjątkowych wypadkach.

J. Jasiuk, Ochrona zabytków przemysłowych w Polsce.

M. Pavlík, Historyczno-budowlane osobliwości zespołu trzech kamienic w Pradze przy ul. Husa.

J. Hraško, Niektóre problemy ochrony zabytków w Słowacji.

S. Voděra, Problemy architektonicznych rozwiązań rezerwatów wiejskich. Zagadnienie adaptacji obiektów zabytkowych położonych w wiejskich rezerwach, omówione na bazie prac studialnych wykonanych przez studentów Politechniki Praskiej.

J. Kohoutek, Ochrona zabytków malarstwa w okręgu środkowoczeskim.

L. Losos, Metody kompleksowej analizy zapraw i tynków. Omó-

wienie m.in. analizy chemicznej (badanie na zawartość piasku, wapnia, dodatków hydraulicznych i organicznych), rentgenograficznej analizy strukturalnej (metoda Debye'a — Scherrer'a) i termicznej analizy różnicowej — w przypadkach badania na zawartość minerałów ilastych.

Kronika: L. K a l m a n, Ogólnosłowacki aktyw konserwatorski.

Rejestr alfabetyczny do całego rocznika.

Spis treści do całego rocznika.

Klemens Koczorowski

STUDIES IN CONSERVATION.

The Journal of the International Institute for Conservation of Historic and Artistic Works. Études de Conservation. Le Journal de l'Institut International pour la Conservation des Objets d'Art et d'Histoire. Kwartalnik. Wyd. The International Institute for the Conservation of Historic and Artistic Works (IIC), London. Rocznik 1962.

Zeszyt 1, s. 34, ilustracje

C. W o l t e r s, H. K ü h n. Behaviour of Painted Wood Panels under Strong Illumination. (Zachowanie się malowideł na podobrazdach drewnianych pod wpływem silnego oświetlenia), s. 1—9, 1 tabela, 5 wykresów, str. w jęz. francuskim. Zagrożenie malowideł na podobrazdach drewnianych w następstwie naprężeń wywołanych wzrostem temperatury podczas oświetlania silnymi źródłami światła. Różnice nagrzewania się po stronie malowanej i niemalowanej oraz w zależności od waloru barw stanowią przyczynę nierównomierności naprężeń mogących prowadzić do odkształceń, a nawet spękania podobrazia. Autor zwraca uwagę na wzrost zagrożenia w związku ze zwiększeniem się częstotliwości wykonywania zdjęć fotograficznych i rozpowszechnieniem się telewizji, zwłaszcza barwnej, proponując zastosowanie środków zabezpieczających (wentylatory, izolacja cieplna reflektorów), które jednak nie usuwają całkowicie niebezpieczeństwa.

P. L l o y d J o n e s. Some Observations on Methods for Identifying Proteins in Paint Media. (Kilka uwag co do metod identyfikacji substancji białkowych w spoiwach

malarskich), s. 10—16, 4 il., str. w jęz. francuskim. Krytyczny przegląd najczęściej stosowanych metod. Po stwierdzeniu niepełnej efektywności dotychczasowych metod autor zdaje sprawę z zastosowania nowej metody immunologicznej, polegającej na mikroskopowym badaniu zachowania się substancji białkowych w roztworze żelatynowym w obecności antyserum.

B. M a r c o n i, Some Tests on the Use of Wax for Fixing Flaking Paint on Illuminated Parchment. (Kilka prób zastosowania wosku do utwierdzenia łuszczącej się farby na pergaminach iluminowanych), s. 17—21, 6 il., str. w jęz. francuskim. Zastosowanie wosków do utwierdzenia łuszczących się farb na trzech pergaminach iluminowanych z XV w. Rodzaje mieszanek, sposób wykonania zabiegu. Uzyskane wyniki okazały się zadowalające w przeciwieństwie do zastosowania alkoholi poliwinylowych, wywołujących zmiany barw i deformację powierzchni.

O. W ä c h t e r, The Restoration of the „Vienna Dioscorides”, (Renowacja „Dioscoridesa Wiedeńskiego”), s. 22—26, 6 il., str. w jęz. francuskim. Renowacja pochodzącego z 512 r., bizantyjskiego manuskryptu pergaminowego, którego główną część stanowi zielnik wg dzieła Dioscoridesa (I w. n. e.), zawierający 479 ilustracji malowanych wielobarwnie. Stan zachowania, uszkodzenia, przebieg renowacji z zastosowaniem regeneracji pergaminu przy użyciu emulsji stanowiącej wyciąg z nowego pergaminu, wyniki.

H. J ě d r z e j e w s k a, Sampling Precautions in the Analysis of Metallic Antiquities. (Ostrożności przy pobieraniu próbek w badaniu zabytków metalowych), s. 27—32, 3 il., str. w jęz. francuskim. Trudności przy analizie próbek z zabytków metalowych i badaniu metodami nieniszczącymi, zasady właściwego przeprowadzenia badań pozwalające na uzyskanie poprawnych wyników (szkodliwość oczyszczania z produktów korozji dla należytego dokonania badań).

Recenzje. H. J. P l e n d e r l e i t h, P. P h i l i p p o t (zebr. i wyd.). Climatology and Conservation in Museums. (Centre International d'Études pour la Conservation et la Restauration des Biens Culturels). „Museum” XIII (1960), nr 4, s. 202—289, (N. Stolor), s. 33—34.

Zeszyt 2, s. 36, ilustracje.

B. M ü h l e t h a l e r, The Research Laboratory of the Swiss National Museum at Zürich. (Laboratorium badawcze Szwajcarskiego Muzeum Narodowego w Zurychu), s. 35—42, 1 plan, 5 il., str. w jęz. francuskim. Powstanie, zadania, personel i wyposażenie nowo zorganizowanego laboratorium badawczego, przewidzianego dla zaspokojenia potrzeb nie tylko Szwajcarskiego Muzeum Narodowego, ale również innych placówek krajowych.

S. G i g e r. Reducing Scattered Light in the Photomicrography of Opaque Cross-Sections. (Zmniejszenie rozproszenia światła w mikrografii nieprzezroczystych przekrojów poprzecznych), s. 43—47, 1 tabela, 21 il., str. w jęz. francuskim. Wyniki zastosowania przesłony ochronnej i światła spolaryzowanego do mikrografii barwnej nieprzezroczystych przekrojów poprzecznych celem zmniejszenia rozproszenia światła, zilustrowane licznymi przykładami zdjęć wykonanych przy użyciu obu sposobów oddzielnie lub łącznie w porównaniu ze zdjęciami sporządzonymi w oświetleniu zwykłym. Zalety i wady zastosowanych metod.

R. M. O r g a n, Are Analyses of Uncorroded Ancient Alloys Representative? (Czy analizy nieskorodowanych stopów dawnych są miarodajne?), s. 48—55, 3 il., str. w jęz. francuskim. Polemizując z tezami artykułu dr H. Jędrzejewskiej („Studies in Conservation” 1962, nr 1, s. 27—30), autor odpowiada twierdząco na pytanie postawione w tytule. Artykuł zawiera opisy dwóch zadowalających metod pobierania próbek: jednej dla metalu w odlewach, drugiej dla metalu kutego. Na zasadzie doświadczenia i teorii autor dochodzi do wniosku, że oczyszczenie z produktów korozji nie podważa uzyskanych rezultatów analiz oraz że wyniki badań obecnej struktury metalu nieskorodowanego mogą być miarodajne dla jego struktury pierwotnej, o ile zachowane zostały warunki prawidłowego pobierania próbek.

R. K o z ł o w s k i, A New Cradle Model. (Nowy model parkietu), s. 56—66, 15 il., str. w jęz. francuskim. Po dokonaniu krytycznego przeglądu dotychczasowych metod parkietowania autor podaje opis

wynalezionego przez siebie parkietu dla obiektów na podobrazu spaczonym lub o krętym usłojeniu, uwzględniającego strukturę drewna i pozwalającego na uniknięcie wad parkietów uprzednio stosowanych. Por.: R. Kozłowski, *Nowa aparatura do konserwacji obrazów na drewnie i nowy rodzaj parkietu. Nowy model parkietu. „Ochrona Zabytków” XIII (1960)*, s. 70—78.

Recenzje. Rome Centre works and publications. Omówienie wydawnictw za lata 1961—62. R. Deschiens, C. Coste. *La Lutte contre les Insectes Ravageurs des Oeuvres d'Art en Bois Sculpté*. Rome Centre Publication nr 4, Rzym 1961, (G. Thomson), s. 67—68.

Nekrologia. Hermann Lohe (+ 3. IV. 1962), wspomnienie pośmiertne, (C. Wolters), s. 69—70.

Zeszyt 3, s. 39, ilustracje.

R. D. Buck, *Is Cradling the Answer?* (Czy parkietowanie jest rozwiązaniem?), s. 71—74, 1 il., str. w jęz. francuskim. Na podstawie obserwacji zachowania się parkietowanych obiektów w klimacie Stanów Zjednoczonych A. P., wykazującym znaczne wahania temperatur, autor — odpowiadając na pytanie postawione w tytule — dochodzi do wniosku, że parkietowanie nie może być uważane za doskonały sposób zabezpieczenia malowideł na podobrazach drewnianych i że należy dążyć do wypracowania korzystniejszych rozwiązań w oparciu o badania technologiczne oraz uwzględniając kontrolę wilgotności i klimatyzację.

A. E. Werner, R. M. Organ, *The New Laboratory of the British Museum*. (Nowe laboratorium Muzeum Brytyjskiego), s. 75—87, 5 il., str. w jęz. francuskim. Powstanie, zadania, personel, układ i przeznaczenie pomieszczeń oraz wyposażenie mechaniczne i instalacyjne nowego laboratorium Muzeum Brytyjskiego ze szczególnym uwzględnieniem urządzeń specjalnych i możliwości dostosowania do wielorakich funkcji. Por. rozszerzone ujęcie: R. M. Organ, *Nowe laboratorium British Museum i jego funkcjono-*

wanie praktyczne, w niniejszym zeszycie „Ochrony Zabytków”, s. 28.

F. Lihl, *On the Cause of Tin Decay in the Sarcophagi of the „Kapuzinergruft”*. (O przyczynie rozkładu cyny w sarkofagach z „Kapuzinergruft”), s. 88—106, 33 il., str. w jęz. francuskim. Sprawozdanie z badań nad przyczyną rozkładu sarkofagów cynowych w krypcie cesarskiej kościoła kapucynów w Wiedniu. Poprzedzające podjęcie środków zaradczych badania chemiczne, metalograficzne i radiograficzne nie potwierdziły przypuszczenia wystąpienia trądu cynowego, wykazując, że przyczyną zniszczeń jest korozja wywołana utlenianiem w następstwie wpływów temperatury i wilgotności. Za wystarczające zabezpieczenie uznano wprowadzenie klimatyzacji w krypcie. Potwierdzające otrzymany rezultat wyniki pomocniczych badań nakazują podać w wątpliwość pochopne poczytywanie zbliżonych objawów rozkładu obiektów cynowych, zwłaszcza o stopach zawierających zanieczyszczenia, za następstwa trądu cynowego.

Recenzje. E. R. Caley, *Analyses of Ancient Glasses 1790—1957. A Comprehensive and Critical Survey*. „The Corning Museum of Glass Monographs”, t. I, 1962, (J. Philippe), s. 107—108. E. Schiavi, *Il Sale della Terra*, Mediolan 1961, (G. Torraca), s. 108—109.

Zeszyt 4, s. 34, ilustracje.

R. M. Seborg, R. B. Inverarity, *Conservation of 200-year-old Water-logged Boats with Polyethylene Glycol*. (Konserwacja dwustuletnich namokłych łodzi za pomocą glikolu polietylenowego), s. 111—120, 1 tabela, 4 il., str. w jęz. francuskim. Konserwacja, wydobytych w 1960 r. z jeziora Lake George (Stan Nowy Jork) łodzi zabytkowych, przez zanurzenie w 50-procentowym roztworze wodnym glikolu polietylenowego-1000 zapobiegła odkształceniom (pękanie i łuszczenie się) po wyschnięciu. Również do regeneracji, silnie wskutek bezpośredniego wysuszenia uszkodzonych, próbek zastosowanie tegoż środka

dało wyniki zadowalające, umożliwiając likwidację odkształceń i konsolidację drewna. Dodatkowymi zaletami opisanej metody są łatwość i szybkość wykonania oraz trwałość uzyskanych wyników.

A. France-Lanord, *Le Polissage Électrolytique et les Répliques Transparentes*. (Polerowanie elektrolityczne i przezroczyste repliki), s. 121—134, 6 tabl., str. w jęz. angielskim. Nowa uproszczona metoda nie niszcząca badania metali za pomocą polerowania elektrolitycznego i sporządzania przezroczystych „replik” plastycznych przez naniesienie warstewki specjalnego werniksu, przejmującej cechy miejsca badanego i po odjęciu łatwej do obserwacji mikroskopowych. Zaletami nowej metody są prostota i szybkość wykonania, taniaść oraz ułatwienie mikroskopowego badania dużych lub niemożliwych do przeniesienia obiektów, jednak otrzymane przedstawionym sposobem „repliki” nie stanowią doskonałego odpowiednika przekrojów wgłębnych.

R. Kozłowski, *An Apparatus for Gluing Split Panels*. (Aparatura do sklejania spękanych podobrazów drewnianych), s. 135—140, 5 il., str. w jęz. francuskim. Opis budowy i zastosowania, wynalezionego przez autora, urządzenia do sklejania spękanych podobrazów drewnianych, zwłaszcza o częściach odkształconych odmiennie na skutek zróżnicowanej struktury drewna. Por.: R. Kozłowski, *Nowa aparatura do konserwacji obrazów na drewnie i nowy rodzaj parkietu. Aparatura do konserwacji obrazów na drewnie. „Ochrona Zabytków” XIII (1960)*, s. 66—69.

Recenzje. R. F. Tylecote, *Metallurgy in Archaeology, 1962*, (R. M. Organ), s. 141—143. *Bulletin d'Information sur la Pathologie des Documents et leur Protection aux Archives de France*, nr 1 (1961). *Wyd. Direction des Archives de France*, (A. E. Werner), s. 144.

Indeksy rocznika.

Zdzisław Bieniecki